
'The crime against female virtue': Seksualiteit, stigmatisering en strafrecht in het Zuiden van de Verenigde Staten

Chris Quispel

Stigma's kunnen op verschillende manieren van invloed zijn op de manier waarop in een samenleving misdaden worden bestraft. In sommige gevallen worden in het strafrecht wetten opgenomen die expliciet zijn gericht tegen een gestigmatiseerde groep, of wetten die weliswaar een groep niet noemen, maar in intentie wel degelijk tegen een bepaalde minderheid gericht zijn. Wetten tegen landloperij bijvoorbeeld zijn in veel gevallen een weerslag van vooroordelen tegen zwervende groepen, zonder dat dit in de wetboeken als zodanig vermeld wordt. In de praktijk zullen in zo'n geval alleen mensen die tot de gestigmatiseerde groepen behoren op basis van zo'n wet vervolgd worden.

Er zijn ook gevallen denkbaar waar het strafrecht vrij lijkt te zijn van vooroordelen, maar waar in de uitvoering van het strafrecht vooroordelen een belangrijke rol gaan spelen. Minderheden worden voor vergelijkbare vergrijpen veel zwaarder gestraft en kunnen geen gebruik maken van de rechten die ze officieel wel hebben. Dit zal met name gebeuren wanneer het gaat om misdaden die door leden van de minderheid worden begaan ten opzichte van de

meerderheid. Maximumstraffen voor sommige vergrijpen zullen in zo'n situatie vaak zeer hoog zijn om de minderheid haar plaats te kunnen wijzen.

Bestrafing vindt echter niet altijd plaats via de officiële rechtspraak. Waar de macht van de overheid nog onvoldoende is, zal een bevolking vaak haar toevlucht nemen tot volksgerichten. Dit laatste kan ook gebeuren wanneer er wel een goed georganiseerde rechtspraak is maar deze in de ogen van de meerderheid van de bevolking tekort schiet. Juist wanneer door brede kringen in de samenleving onderschreven vooroordelen geen weerslag hebben in de wetten, zullen deze wetten onvoldoende tegemoet komen aan de eisen van die bevooroordeelde groep, en zal men het recht in eigen hand willen nemen.

In dit artikel zal de relatie tussen strafrecht en stigmatisering worden onderzocht zoals die tot het midden van de jaren zestig van deze eeuw bestond in vooral de zuidelijke staten van de Verenigde Staten. Het Zuiden van de Verenigde Staten is binnen de thematiek van deze bundel interessant, omdat we hier te maken hebben met een samenleving waar vooroordelen niet in het strafrecht zelf terug te vin-

den zijn, maar des te meer in de formele en informele uitvoering van straffen. Blanken konden beter gebruik maken van hun grondwettelijke rechten, blanken konden gebruik maken van betere advocaten, blanken kregen veel lagere straffen et cetera. Ernstiger nog was de informele rechtspraak in de vorm van mishandelingen maar vaak ook 'lynchings' waarmee de blanke bevolking probeerde de zwarten op hun plaats te houden. Met name die misdaden die een bevestiging leken te geven van de door blanken gekoesterde vooroordelen werden hard aangepakt.

Hoewel in de zuidelijke staten strafrechtelijk geen verschillen bestonden tussen blanken en zwarten, was er verder op bijna ieder terrein van het maatschappelijke en culturele leven een ver doorgevoerde scheiding tussen de rassen. Deze scheiding werd vastgelegd in de zogenaamde Jim Crow wetten. Aan het einde van de negentiende eeuw begon men in de zuidelijke staten de manier waarop blanken en zwarten elkaar zouden kunnen ontmoeten in wetten vast te leggen. Deze segregatie-wetten worden in de literatuur meestal Jim Crow wetten genoemd. Een belangrijke verandering, niet omdat er voordien geen segregatie bestaan zou hebben, maar omdat voortaan alle zwarten over een kam zouden worden geschoren. Zwarten werden nu in eerste instantie als zwart gezien en als zodanig negatief behandeld, individuele kwaliteiten werden niet opgemerkt of kwamen op de tweede plaats. Voor de Jim Crow wetten waren ingevoerd, was het nog mogelijk dat voor sommige zwarten het omgekeerde gold.

De Jim Crow wetten betroffen bijna alle aspecten van het dagelijks leven. Blank en zwart moesten reizen in gescheiden spoorwegwagons, konden niet overnachten in dezelfde hotels, in de parken waren er aparte banken en speelden blanke en zwarte kinderen op verschillende speelweiden. Ook op de details werd gelet, op veel plaatsen waren er in de rechtbanken twee bijbels, één waarop blanken de eed af konden leggen en één waarop zwarten dat konden doen, er waren regelingen om te voorkomen dat een blank kind ooit een schoolboek in handen zou krijgen dat voordien door een zwart kind was gebruikt, et cetera, et cetera.¹ Naast geschreven regels waren er ook ongeschreven regels, een gedrags-etiquette waar ieder, blank maar vooral zwart, zich aan te houden had. In hun contacten met blanken

moesten zwarten beleefd zijn, met twee woorden spreken, 'sir' en 'mister' zeggen, hoewel zij zelf consequent als 'boy' of zelfs 'nigger' werden aangesproken. Blanke vrouwen moesten door zwarten met wel zeer grote omzichtigheid worden benaderd en mochten nooit recht in het gezicht gekeken worden. Een zwarte deed er het beste aan zich zo onopvallend mogelijk te gedragen en zoveel mogelijk uit de buurt van blanken te blijven. Ook economisch succes, voor blanken de verwezenlijking van een Amerikaans ideaal, werd bij een zwarte al gauw gezien als een vorm van brutaliteit.²

Segregatie strekte zich echter niet uit tot het wetboek van strafrecht. Op dit terrein bleef het Zuiden onderworpen aan de grondwet en met name het veertiende amendement waarin gesteld wordt:

'No state shall make or enforce any law which shall abridge the privileges or immunities of citizens of the United States; nor shall any state deprive any person of life, liberty or property, without due process of law; nor deny to any person within its jurisdiction the equal protection of the laws'.³

Dit lijkt strijdig met de segregatiewetten, maar op dit punt konden de zuidelijke staten zich verschuilen achter een uitspraak van het Hooggerechtshof in de zaak 'Plessy vs Ferguson' uit 1896. Het Hooggerechtshof verklaarde toen dat het staten was toegestaan om blank en zwart gescheiden spoorwegwagons toe te wijzen, wanneer dit er toe zou leiden dat de spanningen tussen de rassen zouden verminderen. Voorwaarde was dan wel dat de spoorwegwagons voor blank en zwart gelijkwaardig zouden zijn of in de woorden van het Hof 'separate but equal'. Deze uitspraak gaf een juridische rechtvaardiging voor verdergaande segregatiewetten, maar kon geen ondersteuning bieden voor wijzigingen in het strafrecht omdat het principe 'separate but equal' dan wel heel duidelijk met voeten getreden zou worden. De juridische praktijk bood echter talloze mogelijkheden vooroordelen toch in de rechtspraak door te laten werken. Het is niet moeilijk dit te illustreren. Nog in 1970, dat wil zeggen kort na de afschaffing van de Jim Crow wetten, bedroeg de gemiddelde straf van blanke veroordeelden 43,3 maanden,

van zwarten 58,7 maanden. Veertig procent van de ter dood veroordeelden die op de voltrekking van hun vonnis zaten te wachten was zwart, terwijl zwarten maar twintig procent van de bevolking uitmaken. Niet alleen bij de zware misdadigers was er een verschil in strafmaat, blanken die veroordeeld waren voor belastingontduiking zaten straffen uit van gemiddeld 12,8 jaar, zwarten 28,6 jaar.⁴ We hebben het dan over 1970 en over gemiddelden over de hele Verenigde Staten. Dat het beeld voor zwarten in het Zuiden, met zijn lange traditie van discriminatie, gunstiger zal zijn geweest, lijkt onwaarschijnlijk. Men zou natuurlijk kunnen tegenwerpen dat de criminaliteit onder zwarten door sociale omstandigheden veel hoger is dan onder blanken. Misschien is dat ten dele waar, maar het verklaart bij lange na niet de verschillen in strafmaat, zoals nader onderzoek al zeer snel uitwijst.

Aan het eind van de jaren zestig publiceerde de rechter Joseph C. Howard de resultaten van een onderzoek dat hij had verricht naar de manier waarop in Maryland, een ex-slavenstaat op de grens tussen Noord en Zuid, verkrachtingszaken waren bestraft. Hij constateerde dat zwarten die veroordeeld werden voor verkrachting van een blanke vrouw straffen kregen die gemiddeld vijf maal hoger waren dan de straffen die werden uitgedeeld aan blanken die een blanke vrouw hadden verkracht. Meer concreet, 80 procent van de blanke veroordeelden kreeg straffen van minder dan vijf jaar, maar slechts 3,8 procent van de zwarten die veroordeeld werden voor verkrachting van een blanke vrouw kreeg minder dan vijf jaar, in ruim 17 procent van deze gevallen werd levenslang of de doodstraf uitgesproken. Blanken kregen in veel gevallen voorwaardelijke straffen, zwarten, die zich vergrepen hadden aan blanke vrouwen, nooit. Straffen die werden uitgedeeld aan zwarten die een zwarte vrouw zouden hebben verkracht lagen in dezelfde orde van grootte als de straffen die aan blanke verkrachters van blanke vrouwen werden gegeven. Misschien zelfs wel lager: van de 258 zwarten die tussen 1962 en 1966 van bovengenoemd vergriep werden beschuldigd, werden er 140 direct na hun veroordeling weer vrijgelaten.⁵ Zwarten kregen blijkbaar niet in alle gevallen hogere straffen dan blanken, maar alleen in die gevallen waarin sprake leek te zijn van een bedreiging voor

de blanke gemeenschap. In zijn monumentale studie *An American dilemma* uit de jaren dertig constateerde Gunnar Myrdal al dat criminaliteit binnen de zwarte gemeenschap vaak vrij zachtmoedig bestraft werd, maar dat zeer zware straffen werden uitgedeeld wanneer het zaken betrof waar blanken bij betrokken waren. In dergelijke gevallen werd bijna zonder uitzondering de blanke op zijn woord geloofd en was er geen sprake van een eerlijke rechtsgang.⁶ Eveneens in de jaren dertig kwam Guy Johnson in een onderzoek naar bestraffing van moord in een aantal zuidelijke staten tot conclusies die overeenkomen met de conclusies van Joseph C. Howard naar aanleiding van bestraffing van verkrachting in de jaren zestig. Moorden binnen de zwarte gemeenschap werden zwaar, maar verhoudingsgewijs licht bestraft, zwaarder, maar niet veel, waren de straffen voor blanke moordenaars van blanken, verreweg de zwaarste straffen werden uitgesproken ten opzichte van zwarten die ervan beschuldigd waren een blanke te hebben vermoord.⁷ Een anonieme sheriff geciteerd door Edward Ayers in zijn boek *Crime and Justice* heeft de kern van het zuidelijke juridische systeem ooit zeer kernachtig uitgedrukt: 'If a nigger kills a white man that's murder. If a white man kills a nigger that's justifiable homicide. If a nigger kills another nigger that's one less nigger.'⁸

Wie onderzoek doet naar de relatie tussen stigmatisering en strafrecht in de zuidelijke staten van de Verenigde Staten zal zich niet alleen kunnen beperken tot het strafrecht en gerechtelijke procedures. Zwarten werden niet alleen bestraft via de officiële rechtbanken maar ook door een misschien niet officiële maar wel door de hele samenleving gesanctioneerde terreur. Deze terreur kon verschillende vormen aannemen. Vaak ging het om niet meer dan kleine pesterijen met als doel een zwarte (of de hele zwarte gemeenschap) te laten merken wie er de baas was. Maar lang niet altijd bleef het daarbij, talloos zijn de gevallen van fysieke geweldpleging en vernieling van goederen bij zwarten die zich niet aan de door blanken gestelde regels gehouden zouden hebben. In verreweg de meeste gevallen ging het om inbreuken op de rassenetiquette, brutaliteit, te groot maatschappelijk succes et cetera. Soms ging het ook om bestraffing van al dan niet vermeende misdaden.

In het laatste geval kon het geweld soms zeer extreme vormen aannemen en uitmondde in de dood van het slachtoffer.

Lynchings kwamen in de negentiende eeuw in een groot deel van de Verenigde Staten voor. Ze waren niet speciaal tegen zwarten gericht en moesten gezien worden als volksgerichten in een tijd waarin georganiseerde rechtspraak nog weinig greep had gekregen op met name de *frontier*-gebieden. In de loop van de negentiende eeuw werd het aantal lynchings in de Verenigde Staten als geheel duidelijk minder, maar niet in het Zuiden. Vooral na 1890 is daar een sterke toename van het aantal lynchings waar te nemen, waarbij ook het karakter van deze lynchings ging veranderen. Tot die tijd ging het in de meeste gevallen om snelle executies, na 1890 waren veel lynchings langdurige martelingen waar grote mensenmassa's op afkwamen. De slachtoffers na 1890 waren voor het overgrote deel zwart.⁹

Een kenmerkend voorbeeld van het soort volksgerichten dat na 1890 de kop op stak, is de lynching die in 1893 in Paris in Texas plaatsvond. Het slachtoffer was een zwarte man die ervan was beschuldigd een blank meisje te hebben verkracht en vermoord. Hij werd in het openbaar ter dood gebracht voor een menigte van tienduizend mensen. De spoorwegen hadden speciale treinen ingezet om zoveel mogelijk mensen de gelegenheid te geven aanwezig te zijn. Veel ouders namen hun kinderen mee. Het slachtoffer werd pas na urenlange martelingen ter dood gebracht. Het lichaam werd na afloop verbrand. Nog lange tijd doorzochten aanwezigen de as op zoek naar souvenirs.¹⁰

In de loop van de twintigste eeuw nam het aantal lynchings af en verloren deze lynchings geleidelijk hun openbare karakter, maar tot aan het einde van de jaren dertig zouden regelmatig zonder inmenging van rechtbanken zwarten worden terechtgesteld. Tussen 1882 en 1951 werden in totaal 4.730 mensen in de Verenigde Staten het slachtoffer van een lynching, voor het grootste deel zwarten.¹¹

Het is belangrijk dat we ons realiseren dat het bij lynchings niet gaat om acties van een kleine groep extremisten. Niet alleen is dat moeilijk te verenigen met de aanwezigheid, in sommige gevallen, van grote mensenmassa's, maar ook is het niet in overeenstemming te brengen met de houding van gezagsdra-

gers en politici. De hele blanke zuidelijke gemeenschap droeg in meerdere of mindere mate verantwoordelijkheid. Dat blijkt alleen al uit het feit dat het nooit mogelijk is gebleken schuldigen te straffen. Als het al tot een rechtszaak kwam, een zeldzame gebeurtenis, dan was geen jury bereid om het schuldig uit te spreken. Krantencommentaren hebben voortdurend het recht verdedigd dat een gemeenschap zou moeten hebben zichzelf te verdedigen tegen misdaad, zelfs als dat buiten de wet om zou gaan. Zoals de Dalton Argus in 1894 schreef: "Lynchings are human and where human nature is found lynchings will always be a reward for certain crimes".¹² Maar ook de politici hebben de lynchings altijd verdedigd. In 1922 werd Rebecca Latimer Felton de eerste vrouwelijke senator van de Verenigde Staten. Dezelfde Rebecca Felton had in 1897 uitgeroepen: '... if it takes lynching to protect woman's dearest possession from drunken ravening human beasts then I say lynch a thousand a week if it becomes necessary'.¹³ Misschien was zij op latere leeftijd als senator milder, maar haar standpunt op zich zal weinig veranderd zijn en in overeenstemming zijn geweest met dat van andere zuidelijke senatoren. Alle pogingen om, onder druk van organisaties als de National Association for the Advancement of Coloured People, een federale anti-lynch wet aangenomen te krijgen zijn in de jaren twintig en dertig gestrand op het collectieve verzet van de zuidelijke senatoren, die keer op keer via een succesvolle 'filibuster' (eindeloos aan het woord blijven om zo stemming over een wetsontwerp te verhinderen) de aanvaarding van een anti-lynch wet wisten te verhinderen.

De verregaande betrokkenheid van de hele bevolking, inclusief de elite, wijst er op dat blanke zuiderlingen lynchen niet zagen als een inbreuk op de rechtsorde, maar eerder als een aanvulling. Een manier om te straffen waar in een officiële rechtszaak misschien bij gebrek aan bewijs vrijspraak zou volgen. Een manier ook om de verborgen angsten die men koesterde voor de zwarte minderheid de kop in te drukken door de zwarten middels een schrikbewind hun plaats in de samenleving te wijzen.

Het feit, dat in een gesegregeerde samenleving de onderdrukte groep in veel gevallen zwaarder gestraft wordt dan de onderdrukkende groep, zal nie-

mand verbazen. Opvallend in het Zuiden was echter, zoals we hebben kunnen constateren, dat straffen niet over de hele linie voor zwarten zwaarder uitvallen. Ook lynchjustitie werd niet altijd toegepast, maar alleen bij zeer zware misdaden of wanneer de spanningen en de angst in een gemeenschap zeer hoog opliepen. Angsten en vooroordelen hebben grote invloed gehad op de mate waarin en de wijze waarop gestraft werd. Straf als onderdrukkingsmiddel werd niet rationeel en consequent gebruikt, zoals bijvoorbeeld in het huidige Zuid-Afrika gebeurt, maar irrationeel en emotioneel.

Wanneer het zo is dat vooroordelen een belangrijke rol spelen in de wijze waarop in het Zuiden van de Verenigde Staten zwarten werden (en worden) bestraft, dan is het van belang de aard van de vooroordelen ten opzichte van de zwarte bevolking te onderzoeken. Het ligt voor de hand de oorsprong van blanke vooroordelen te zoeken in de periode van slavernij. Misschien zelfs wel eerder. In zijn boek *White over black* heeft Winthrop D. Jordan voorbeelden gegeven van Engelsen die al in de zestiende eeuw, toen zij voor het eerst geconfronteerd werden met Afrikanen, ideeën formuleerden die tot op de dag van vandaag een belangrijke invloed hebben gehad op de verhouding tussen blank en zwart. Niet alleen zagen zestiende-eeuwse Engelsen de Afrikanen als heidenen, een verwijt dat te verwachten was bij bewoners van het door godsdiensttwisten verscheurde Europa, maar ook als een volk bezeten door seksuele driften.¹⁴ Zij waren daarin niet de eersten: in 1566 concludeerde Jean Bodin aan de hand van een onderzoek naar de geschriften van klassieke auteurs over Afrika al: 'Het Ethiopische mensenras is zeer hartstochtelijk en wellustig'.¹⁵ Volgens Jordan werd dit soort ideeën met graagte door de Engelsen overgenomen: 'Elisabethean travellers and literati dwelt explicitly with ease upon the special sexuality of Africans'.¹⁶ De achtergronden van deze kennelijke preoccupatie van zestiende-eeuwse Engelsen met de seksualiteit van Afrikanen valt buiten het kader van dit artikel. Van groot belang is het feit dat ideeën over seksualiteit blijkbaar van het begin af aan invloed hebben gehad op het beeld dat Europeanen hebben gehad van Afrikanen.

In de negentiende eeuw werden slavenbezitters meer en meer gedwongen het voortbestaan van sla-

vernij ideologisch te rechtvaardigen. Tot die tijd konden velen van hen misschien denken dat slavernij behoorde tot de door God gegeven natuurlijke orde. Gedwongen door het sterker wordende abolitionisme moesten zij zich echter gaan verdedigen, een verdediging die onvermijdelijk neer moest komen op een veroordeling en stigmatisering van de slaven.

Hoewel alle voorstanders van slavernij het erover eens waren dat Afrikanen inferieur waren aan blanken, was men het nog zeker niet eens over de oorzaken daarvan. Thomas R. Dew die in 1832 een zeer invloedrijke verdediging voor slavernij schreef, meende dat slavernij een noodzakelijke fase was in de ontwikkeling van de mensheid. De maatschappij in het Zuiden was helemaal ingericht op slavernij, blanken hadden zich de gedragingen en gevoelens van meesters eigen gemaakt, zwarten die van slaven. Zelfs wanneer de slavernij officieel afgeschaft zou worden, zou dat in de praktijk weinig verschil maken omdat blanken en zwarten zich het prettigst voelden in de hen vertrouwde rol. 'Each one should remain in society in the condition in which he has been born and trained and not (try) to amount too fast without preparation'.¹⁷

Bij Dew wordt nog de mogelijkheid opengelaten dat de zwarte bevolking na verloop van tijd, al zou dat wel een heel lange tijd zijn, een gelijkwaardige positie in zou kunnen gaan nemen. Deze visie werd echter niet door al zijn tijdgenoten gedeeld. Naarmate de kritiek van de abolitionisten feller werd, raakten de slavenbezitters er meer van overtuigd dat slavernij een 'positive good' was. Dit laatste niet alleen vanwege de economische voordelen, maar ook omdat de zwarte zelf hiervan zou profiteren. Afrikanen werden afgeschilderd als mensen die van nature lui zouden zijn en wellustig; aan zichzelf overgelaten zouden zij zich overgeven aan seksuele uitpattingen en kannibalisme. Slavernij bracht de Afrikanen in een situatie waarin zij gedwongen werden zich gedisciplineerd te gedragen. Op deze wijze konden zij nuttige leden van de maatschappij worden, ten voordele van de blanken maar ook van zichzelf. De slaven realiseerden zich dat zij alleen als slaaf hun leven een positieve inhoud zouden kunnen geven en dat leidde ertoe dat 'negro slaves are the most cheerful and merry people among us'.¹⁸

Dit soort denken had een duidelijk paternalistische inslag. De bekendste vertegenwoordiger van deze ideologie is George Fitzhugh geweest. Bij hem vinden we een combinatie van anti-kapitalistische, anti-democratische en pro-slavernij elementen. Zijn ideale samenleving is de zuidelijke plantagesamenleving. Hier wordt de juiste mengeling gevonden tussen verantwoordelijkheid en afhankelijkheid. Waar in vrije en democratische samenlevingen op den duur onvermijdelijk anarchie en revolutie zullen ontstaan, daar is de slavensamenleving stabiel omdat ieder de functies vervult die hem of haar het beste liggen. In eerste instantie was het denken van Fitzhugh ook niet gebaseerd op een rassenleer, hij meende zelfs dat ook de Engelse industrie-arbeiders beter af zouden zijn als men ze tot slaaf zou maken. Pas in latere geschriften zou hij wel uitgaan van de inferioriteit van zwarten, ook ten opzichte van blanke arbeiders.¹⁹

Niet alle blanke zuiderlingen waren een aristocratische maatschappijvisie toegedaan. In een vrij recent boek *The ruling race* heeft James Oakes aangevoerd dat de meeste blanke zuiderlingen weinig op hadden met de aristocratische idealen van mensen als Fitzhugh. Misschien waren zij zelfs de democratische idealen van de Amerikaanse Revolutie nog sterker toegedaan dan de bewoners van andere delen van de Verenigde Staten. Dit zou moeten botsen met de aanwezigheid van slaven, maar in werkelijkheid slaagde men erin de democratische maatschappijvisie en slavernij te verzoenen.²⁰ Er ontstond een ideologie die minder paternalistisch was en veel radicaler de minderwaardigheid van de slaven verwoordde. Zij die een zo essentieel menselijke eigenschap als vrijheid misten, moesten als mens wel minder zijn, of een stap verder: wie essentiële menselijke eigenschappen mist, is eigenlijk geen volwaardig mens. Er moet een onderscheid zijn tussen die mensen die fysiek en psychisch in staat waren hun democratische rechten en plichten te vervullen en zij die daar niet toe in staat waren. Zeer invloedrijk was het werk van de arts John H. van Evrie die Afrikanen beschouwde als een in biologisch opzicht inferieur ras dat permanent tot slavernij veroordeeld was.²¹

Hoewel er duidelijk nuanceverschillen zijn in de manier waarop men tegen slaven aankeek - we zou-

den zelfs van twee stromingen kunnen spreken, een aristocratisch paternalistische en een radicaal democratische - was men het over veel zaken toch wel eens. Zwarten waren permanent of in ieder geval tot in de verre toekomst inferieur aan blanken en slavernij was een goede zaak die het belang diende van blanken en zwarten. 'In all social systems there must be a class to the menial duties, to perform the drudgery of life ... It constitutes the very mudsill of society ... Fortunately for the South we have found a race adapted to that purpose to her hand...'²²

Het beeld dat blanken van zwarten hadden, zou na de burgeroorlog niet verbeteren, integendeel: aan het eind van de eeuw zou er zelfs een regelrechte fobie ontstaan. Hoe is dat te verklaren? Belangrijk zijn de economische problemen geweest waarmee het Zuiden na de burgeroorlog werd geconfronteerd. Deze economische problemen waren geen gevolg van de emancipatie van de slaven, maar ontstonden doordat steeds meer boeren overschakelden op een marktgerichte bedrijfsvoering. Hun belangrijkste produkt was katoen. Hierdoor nam de katoenproductie sterk toe terwijl tegelijkertijd de vraag naar katoen op de internationale markt afging nemen. Het onvermijdelijke gevolg was een snelle daling van de katoenprijzen. Veel blanken zagen een relatie tussen economische bloei en slavernij in de periode vóór 1860 aan de ene kant en economische achteruitgang en afschaffing van de slavernij aan de andere kant. Een toenemende verheerlijking van het oude Zuiden, een verheerlijking die bijna mythische vormen aan ging nemen, gaf velen het idee dat het Zuiden in de periode van slavernij een welhaast ideale samenleving was geweest. Een samenleving waar de magnolia's altijd bloeiden, waar de slaven zingend hun werk deden in de katoenvelden en waar de blanken de tijd hadden zich bezig te houden met die zaken waar zij een aangeboren aanleg voor hadden: kunst, cultuur en politiek. Deze volmaakte maatschappij was verdwenen, en wat was het grote verschil tussen de zuidelijke samenleving vóór en na de burgeroorlog, uiteraard de emancipatie van de slaven. Deze gedachtingang gaf een gevaarlijke nieuwe dimensie aan het beeld dat veel blanken hadden van de zwarte bevolking. Vroeger toen de zwarte onderworpen was, was hij niet alleen een nuttig lid van de samenleving, maar werden ook de slech-

te kanten van zijn karakter onderdrukt. Nu de controle over de zwarte bevolking minder was geworden, betekende dat niet alleen een economisch probleem, maar dreigde ook het gevaar dat de gewelddadige en criminele kant van de zwarte zich kon manifesteren. De onontkoombare consequentie van dit denken was dat er nieuwe middelen gevonden moesten worden om de zwarte bevolking onder de duim te houden.

Vooraf aan het einde van de eeuw verslechterde de verhouding tussen blanken en zwarten snel. Tot die tijd konden de zwarten nog rekenen op een zekere bescherming van de kant van de blanke elite. Het beeld dat bij de elite bestond over de zwarte bevolking was welwillender en meer paternalistisch dan bij de armere blanken. In de eerste decennia na de burgeroorlog veranderde dat niet. Veel blanken hoopten dat de zwarten zelf ook in zouden zien dat een onderworpen positie hen het meest paste en zij verwachtten dat de zwarten daarom politieke steun zouden verlenen aan de oude elite. De omslag, die uiteindelijk toch plaats vond in het blanke denken, had te maken met een aantal factoren die ik hier alleen maar kort kan noemen. Economisch ging het, zoals we al gezien hebben, slecht. Ideologisch vond het sociaal-darwinisme, zoals te verwachten, juist in het Zuiden van de Verenigde Staten veel aanhang. Dit betekende niet alleen dat men gesterkt werd in het geloof in de inferioriteit van de zwarte bevolking, maar ook dat men ervan overtuigd raakte dat er geen morele bezwaren konden zijn tegen onderwerping van gekleurde volkeren. Was het immers niet zo dat ook in de natuur de best toegeruste planten en dieren de overhand hadden zonder enig mededogen te hebben met de zwakkeren? Tenslotte veranderden in de jaren negentig de politieke verhoudingen. Politiek verzet van met name de blanke boeren werd de kop ingedrukt door met succes een beroep te doen op blanke solidariteit. Hetgeen betekende dat men gebruik ging maken van een uiterst kwaadaardige racistische retoriek.²³

De aanwezigheid van zwarten werd als een probleem gezien. Het liefst hadden velen grootscheepse repatriëring als oplossing gekozen voor dit probleem, maar 'helaas' was de arbeidskracht van de zwarte bevolking in de landbouw nog te belangrijk om dit voor ieder aanvaardbaar te maken. Wat dan

wel te doen? Velen geloofden met F.L. Hoffman, de schrijver van het boek *Race traits and tendencies of the American Negro* dat de zwarte bevolking op den duur zou uitsterven. Op grond van statistische gegevens had Hoffman geconstateerd dat de sterfte onder zwarten veel hoger was dan onder blanken. Hij weet dit aan de inferieure fysieke gesteldheid en de aangeboren zwakte van de neger. Hoewel de problemen in de toekomst vanzelf opgelost zouden worden, bleef het probleem van het heden. Zwarte woonwijken werden afgeschilderd als poelen van ontucht en verderf. Opvoeding en onderwijs konden geen oplossing bieden vanwege de aangeboren inferioriteit van de zwarte.²⁴

Schrijvers, journalisten en politici schilderen de neger af als beest, dat in de slaventijd nog moreel gecorrigeerd door de nabijheid van blanke eigenaren en oprichters, nu een permanent gevaar vormde voor de blanke gemeenschap. Met name op het gebied van de seksualiteit liepen de angsten hoog op. Bijzonder invloedrijk was de roman *The Leopard Spots* van Thomas Dixon. Hierin werd in schrille kleuren het lot geschetst van een moeder en een dochter die verkracht werden door 'the bestial figure of a negro' en geen andere uitweg zagen dan zelfmoord te plegen.²⁵ Ben Tillman, senator in Washington voor South Carolina, sprak in 1907 in een speech in de Senaat over 'negro brutes, their breasts pulsating with the desire to sate their passions upon white maidens and wives'.²⁶ Vele andere voorbeelden zouden te geven zijn, maar deze twee lijken mij te volstaan.

Het is in deze sfeer dat men steeds meer een beroep gaat doen op spontane gewelduitbarstingen om de zwarte op zijn plaats te houden. Mede omdat het beeld dat men van de zwarte had geen weerspiegeling vond in de letter van de wet. Dat wil niet zeggen dat de veranderde houding ten opzichte van de zwarte bevolking ook de uitvoering van het strafrecht voorbijging, integendeel: er werd gebruik gemaakt van alle mogelijkheden die de praktijk van het Amerikaanse strafrecht bood, en dat waren er vele.

In de uitvoering van het Amerikaanse strafrecht kunnen morele en subjectieve overwegingen een veel grotere rol spelen dan in Nederland. Dat begint al direct nadat iemand beschuldigd wordt een misdaad te hebben gepleegd. In bijna alle gevallen is het

dan mogelijk door het betalen van een borg vrijwel direct weer op vrije voeten te komen, tot aan het moment dat een eventuele veroordeling is uitgesproken. De voordelen van zo'n systeem zijn duidelijk. Voorkomen wordt dat iemand lange tijd onschuldig

vooroordelen minder prominent aanwezig zijn dan in het Zuiden. Zij keken naar 1.034 blanken en zwarten die beschuldigd waren van zware misdaden. Voor deze mensen werden de volgende borgens vastgesteld:

Borgstelling	zwart:	blank:
vrijgelaten op een borg van maximaal 1.000 dollar:	29%	51%
vrijgelaten op een borg tussen 2.000 en 10.000 dollar:	21%	20%
meer dan 10.000 dollar borg of vastgehouden zonder borg:	50%	29%

in voorarrest moet zitten en daarvoor later schadevergoeding zal eisen. Een nadeel is dat er geen duidelijke regels zijn omtrent de hoogte van de borgsom die gevraagd moet worden. De rechter zal uiteindelijk beslissen, rekening houdend met de zwaarte van de misdaad en de kans dat de beschuldigde zal ontsnappen. Myrdal constateerde dat dit in de praktijk van de zuidelijke rechtspraak betekende dat zwarten veel vaker borg werd geweigerd dan blanken en ook dat de borg die aan zwarten gevraagd werd gemiddeld hoger was dan bij blanken.²⁷ Niet alleen duidt dit op veroordelen bij zuidelijke rechters, het vermindert ook de kansen op een effectieve verdediging. Wie niet in de gevangenis zit, kan zijn verdediging beter voorbereiden. Wie in de gevangenis zit, loopt een grote kans zijn of haar baan te verliezen, wat extra belangrijk is omdat de mogelijke gevolgen voor de werkgelegenheid van een beklagde voor een rechtbank vaak aanleiding zijn om clementie te betrachten bij het bepalen van de strafmaat. Wanneer iemand al langere tijd in voorarrest heeft gezeten, hetzij omdat borg werd geweigerd hetzij omdat de borg te hoog was om te kunnen betalen, zal om dit voorarrest te kunnen rechtvaardigen vaak een zwaardere straf worden uitgesproken. Wordt iemand die vast heeft gezeten toch vrijgesproken, dan nog zal in veel gevallen het stigma van gevangenisboef op hem blijven rusten. Ter illustratie van bovenstaande: de sociologen Bartlett en Steele deden in 1971 onderzoek naar de wijze waarop borgtocht voor blanken en zwarten tot stand kwam. Plaats van onderzoek was Philadelphia, een noordelijke stad waar naar we mogen verwachten de

Hun conclusie: 'Bail practices in the courts are riddled with discrimination and inequities, and jailing of the innocent'.²⁸

Na het vaststellen van de borgsom volgt in veel gevallen de fase van 'plea bargaining'. Dat wil zeggen dat advocaat en officier van justitie in aanwezigheid van de rechter met elkaar onderhandelen over de mate van schuld van de verdachte en de straf die op deze schuld moet staan. Wanneer het gaat om zeer ernstige vergrijpen of wanneer de verdachte geen schuld bekent, vindt geen 'plea bargaining' plaats; het grootste deel van de strafzaken in de Verenigde Staten komt nooit voor een rechtbank maar wordt afgedaan in de fase van 'plea bargaining'. Dit betekent dat de strafmaat wordt bepaald in een besloten gezelschap waar alle kans bestaat dat veroordelen een grote invloed hebben.

Komt een zaak toch voor het Hof dan zal een verdachte geconfronteerd worden met een jury die uiteindelijk de vraag moet beantwoorden of de verdachte schuldig is of niet. Een jury zal, in tegenstelling tot een rechter, in de meeste gevallen uitspraken doen op basis van wat men beschouwt als de geest van de wet en niet volgens de letter van de wet. Dit kan in sommige gevallen voor een verdachte gunstig uitvallen, maar kan zeer nadelig zijn wanneer bij de juryleden ernstige veroordelen bestaan ten opzichte van de verdachte. In het geval van juryuitspraken in het Zuiden van de Verenigde Staten, in ieder geval tot het midden van de jaren zestig, maar naar ik vrees in veel gevallen tot op de dag van vandaag, betekent dit dat een jury de onbevooroordeelde letter van de wet kan vervangen door wat

zij in haar bevooroordeeldheid beschouwt als de geest van de wet. Voorwaarde is dan wel dat de samenstelling van de jury 'lilly white' is. Officieel kon dat niet het geval zijn. Al in 1880 verwierp het Hoogerechtshof het principe van de 'lilly white' jury, door een wet van de staat West-Virginia, waarin werd bepaald dat alleen blanken in jury's zitting mochten hebben, te verwerpen. In de praktijk bleken er echter voldoende mogelijkheden te zijn om zwarten uit jury's te weren. In veel staten mochten alleen geregistreerde kiezers jurylid worden, een effectieve manier om zwarten uit te sluiten in die staten waar men het zwarten onmogelijk had gemaakt zich als kiezer in te laten schrijven. Vaak werden eisen gesteld, waarbij 'subjectieve' inschatting een grote rol kon spelen: ervaring, karakter, intelligentie, betrouwbaarheid et cetera. Het was niet moeilijk voor een blanke 'jury commissioner' om te beslissen dat alleen blanken aan dit soort criteria voldeden. Advocaten en officieren van justitie tenslotte hebben het recht om op grond van objectieve criteria een onbeperkt aantal juryleden te wraken en op grond van subjectieve criteria een beperkt aantal juryleden af te wijzen. Mocht ondanks de selectieprocedure een zwarte toch aangezocht worden in een jury plaats te nemen, dan kon hij/zij op deze manier alsnog verwijderd worden.²⁹

Zelfs wanneer eenmaal vonnis is gewezen en de veroordeelde zijn of haar straf uitzit, kunnen veroordelen van belang blijven. Voorwaardelijke invrijheidstelling geschiedt niet op basis van objectieve criteria. Het oordeel van bewakers en ander gevangenispersoneel wordt dan van belang evenals de subjectieve verwachting dat een gevangene zijn leven zal beteren. In sommige staten worden gevangenisstraffen met een variabele termijn gegeven, van een tot vijf jaar bijvoorbeeld of zelfs van een jaar tot levenslang. Het aantal jaren dat iemand moet zitten hangt dan af van het gedrag dat men in de gevangenis vertoont.

De gang van zaken in het Amerikaanse strafrecht, van de arrestatie tot de uiteindelijke invrijheidstelling na het uitzitten van de straf, is dus heel gemakkelijk te beïnvloeden door veroordelen.

We weten nu dat de zwarte bevolking in met name de zuidelijke staten gestigmatiseerd was. We weten nu ook dat er ondanks een kleurenblind strafrecht

legio mogelijkheden waren dat stigma van invloed te laten zijn op de bestraffing van misdaden, en we hebben al duidelijke aanwijzingen dat zwarten vaak harder werden aangepakt dan blanken. Over de relatie tussen stigma en strafrecht is echter nog meer te zeggen.

In de zuidelijke samenleving heeft eer altijd een belangrijke plaats ingenomen. Er bestonden ongeschreven gedragsregels met betrekking tot het gedrag ten opzichte van vrouwen, het familieleven en de maatschappelijke hiërarchie, die dwingender waren dan het geschreven recht. Erecodes die te maken hadden met hetgeen maatschappelijk en persoonlijk als fout moest worden beschouwd, zekerheid gaven in tijden van onzekerheid en daarom voor velen de belangrijkste leidraad vormden voor maatschappelijk gedrag. In alle samenlevingen hebben dit soort ercodes bestaan, maar volgens de historicus Wyatt-Brown waren ze in het Zuiden belangrijker en bleven ze langer bestaan dan elders in de westerse wereld. Wyatt-Brown meent zelfs dat het niet mogelijk is de positie van de vrouw in het Zuiden van de Verenigde Staten, en ook de hardnekkigheid van het racisme, te begrijpen zonder kennis van de zuidelijke eergevoelens.³⁰

Eer had in het zuiden te maken met de manier waarop mensen met elkaar om horen te gaan en meer nog met de manier waarop inbreuken op de gedragsregels bestraft zouden moeten worden. Eer betekende dat bepaalde vergrijpen ten opzichte van een persoon en/of de gemeenschap te belangrijk waren om de bestraffing ervan aan de rechtbanken over te laten. De hele slaventijd door voelden veel zuidelijke mannen, in ieder geval uit de elite, zich gedwongen om ter verdediging van hun eer een duel aan te gaan, vaak met dodelijke afloop. Maatschappelijk lager geplaatsten vochten hun geschillen uit met een geweer of pistool, zonder zich te houden aan de ingewikkelde etiquette die bij een duel gebruikelijk was. Diegenen die door de aard van hun vergrijp of door hun maatschappelijke positie niet in aanmerking kwamen voor een eervolle behandeling, werden eenvoudig neergeschoten of konden het slachtoffer worden van een *lynchmob* of wanneer ze geluk hadden van een *charivari*. Het laatste betekende dat ze getooid in pek en veren uit de gemeenschap werden verjaagd.³¹

De lijst met vergrijpen die aanleiding konden geven tot bovengenoemde bestraffingen zou lang worden, te lang in ieder geval om in het kader van dit artikel te behandelen. Vaak ging het om gedrag dat als beledigend werd beschouwd voor blanke vrouwen. Zeer veel auteurs hebben er op gewezen dat vrouwen in de zuidelijke blanke samenleving het onderwerp waren van een diepgaande verering. 'She was the South's Palladium, this Southern woman - the shieldbearing Athena gleaming whitely in the clouds, the standard of its rallying, the mystic symbol of its nationality in face of the foe', aldus de schrijver W.J. Cash in zijn beroemde boek *The Mind of the South*.³²

Velen hebben geprobeerd de idealisering van 'lily white womanhood' te verklaren. Vrijwel allemaal zijn zij ervan overtuigd dat er op een of andere manier een relatie moet zijn met de aanwezigheid van zwarte slaven. Cash denkt dat de angst voor aantasting van de eerbaarheid door zwarte verkrachters de blanken ertoe heeft gebracht de vrouw steeds meer op een voetstuk te plaatsen. Volgens Lilian Smith waren seksuele contacten tussen slavenbezitters en slavinnen heel normaal. Het schuldgevoel dat veel mannen daaraan overhielden bracht hen ertoe de blanke vrouw te vereren als een wezen dat boven aardse zaken als seksualiteit stond. Zij was een voorbeeld van 'sacred womanhood' en daardoor de aangewezen figuur om in de opvoeding de normen en waarden van de zuidelijke cultuur over te dragen op de kinderen.³³ Anderen hebben gewezen op de relatie tussen slavernij en een zeer hiërarchische patriarchale familiestructuur waarbinnen de vrouw zowel onderworpen was als vereerd, een symbool van het Zuiden dat ten koste van alles beschermd moest worden.³⁴

Hoewel zwarte mannen als de voornaamste bedreiging van de blanke vrouw werden gezien, kon ook het gedrag van blanke mannen aanleiding geven tot gewelddadige repercussies. De bescherming van de blanke vrouw en de *culture of violence*, die zo'n belangrijke rol speelden in de verdediging van de zuidelijke eergevoelens, hebben ook tot veel bloedvergieten tussen blanken onderling geleid. De eer diende verdedigd te worden tegen wie dan ook, ongeacht de huidskleur. De verslechtering van de verhouding tussen blank en zwart aan het einde van de

negentiende eeuw, waar we al eerder over gesproken hebben, kon vooral daarom zo'n gewelddadig karakter aannemen, omdat de traditionele angsten met betrekking tot eerverlies en de reinheid van de vrouw nu bijna uitsluitend geprojecteerd werden op de zwarte bevolking. Verdediging van de eer werd gezien in termen van blank en zwart en ten opzichte van de zwarte hoefde niemand zich ook maar enigszins in acht te nemen, aangezien hij in de ogen van de meeste blanken niet meer was dan een gevaarlijk dier.

De conclusie lijkt duidelijk, de stigmatisering van de zwarte bevolking in het Zuiden van de Verenigde Staten - zeker in zijn laat negentiende-eeuwse vorm - kan niet begrepen worden wanneer we haar niet in een breder kader plaatsen. Er is een opvallende relatie tussen traditionele concepties over het belang van eer, de positie van de vrouw in de samenleving en het beeld dat men heeft van de zwarte bevolking.

Conflicten tussen blanken onderling werden in de loop der tijd op een meer geciviliseerde manier opgelost, al bleef ook hier een gewelddadige traditie bestaan. Voor conflicten tussen blanken en zwarten bleef dat nog zeer lang anders liggen. Vooral in de al eerder gememoreerde periode 1890-1915, werd ook door tijdgenoten voortdurend verwezen naar eer, verkrachting en de rechtvaardigheid van lynchen. E.L. Ayers geeft in *Vengeance and Justice* een aantal duidelijke voorbeelden. Hij citeert onder andere uit door zuiderlingen geschreven brieven. 'I have seen whites who actuated by religion or cowardice were more passive under insult from other whites than Southerners are wont to be', schrijft een bewoner van Zuid Carolina in 1877. 'But let a colored person insult them and their nature seemed wholly altered. To swallow an insult from a negro would be perpetual infamy'.³⁵ En een bewoner van Tennessee schreef: 'If a black man insulted a white man and the white man did not strike back immediately, he had in his own eyes and in the eyes of his peers, no honor left to lose'.³⁶

Ook de speciale relatie tussen angst voor verkrachting en lynchings werd al, of liever juist, door tijdgenoten gelegd. Al eerder in dit artikel citeerde ik Rebecca Lane Felton en Ben Tillman. Ook schrijvers van meer wetenschappelijk gerichte artikelen

over lynching zagen lynching en verkrachting als zaken die onlosmakelijk met elkaar verbonden waren. E.L. Pell betoogde in 1898 dat er weliswaar vele misdaden zijn waarvoor mensen gelyncht worden, maar in die gevallen zijn de lynchers mensen die zichzelf daarmee ook buiten de wet plaatsen. Maar: 'it is the crime against female virtue that spreads the fever (of lynching) among those who have never had it'.³⁷ En Clarence H. Poe redeneerde op dezelfde wijze toen hij schreef: 'But is only because lynching for rape is excused that lynching for any other crime is ever attempted'.³⁸

Dit heeft ook belangrijke consequenties voor de manier waarop recht gesproken werd ten opzichte van zwarten. Vanzelfsprekend werden zelfs aan het eind van de negentiende eeuw niet alle zwarten, die van misdaden werden beschuldigd waarbij de eer van blanken in het geding was, gelyncht. De meeste werden veroordeeld door een officiële rechtbank. Naarmate de twintigste eeuw vorderde en meer en meer zuiderlingen uiteindelijk algemene Amerikaanse waarden over rechtvaardigheid belangrijker gingen vinden dan de traditionele opvattingen over eer, werd het aantal rechtszaken natuurlijk nog groter. Maar van de rechtbanken werd dan wel verwacht dat de aantasting van de eer die men niet meer persoonlijk kon wreken op een passende wijze bestraft zou worden. We hebben gezien dat de Amerikaanse strafrechtspraak veel mogelijkheden biedt om de morele gevoelens van de meerderheid van invloed te laten zijn op strafbepaling en strafuitvoering. In de praktijk leidde dat tot zwaardere straffen voor een zwarte als zijn vergrijp werd gezien als een aantasting van de eer van de blanke gemeenschap. Vandaar natuurlijk met name de uitzonderlijk zware bestraffing van verkrachting van een blanke vrouw door een zwarte man.

Maar er is ook nog een andere manier waarop vooroordelen de positie van zwarten in strafrechtzaken beïnvloed hebben. We hebben kunnen constateren dat misdaden die gepleegd werden binnen de zwarte gemeenschap vaak veel minder zwaar bestraft werden. Men zou kunnen verwachten dat de verklaring hiervoor vooral gezocht moet worden in onverschilligheid. Wat zwarten elkaar aandoen, is geen reden tot zorg voor de blanke gemeenschap en hoeft daarom ook niet zwaar bestraft te worden, ze-

ker omdat de eer van blanken al helemaal niet in het geding is. Het gaat echter om meer dan onverschilligheid, in feite zijn de lage straffen die aan zwarten werden gegeven voor onderlinge vergrijpen ook een uiting van blanke vooroordelen.

In 1963 hield Charles Morgan Jr., op dat moment directeur van de zuidelijke afdeling van de Civil Liberties Union een speech voor de Birmingham Young Men's Business Club over het onderwerp 'Segregated justice'.³⁹ Hij ging in dat betoog niet alleen in op hetgeen we al geconstateerd hebben, het feit dat de rechtspraak zoals hij dat noemde een wapen was in handen van *white supremacy* en de wijze waarop met name blanke vrouwen worden beschermd, maar hij ging ook in op de behandeling die zwarte verdachten, beschuldigd van misdaden jegens zwarten, kregen van blanke jury's. Volgens Morgan zullen advocaten die zwarten in dit soort zaken moeten verdedigen altijd proberen een volledig blanke jury te krijgen. Voor veel blanken is het vanzelfsprekend dat in de zwarte gemeenschap andere normen en waarden gelden dan bij blanken. Geweld zou een normaal onderdeel zijn van het dagelijkse leven, zwarte woonwijken werden gezien als een jungle waar alleen iemand, die zelf ook geweld gebruikt, zich kan handhaven. Wie zo'n mening is toegedaan, zal gemakkelijk geneigd zijn geweldmisdrijven tussen zwarten onderling niet al te zwaar te bestraffen. Ook andere vooroordelen konden voor zwarte verdachten gunstig zijn. Het bij veel blanken bestaande beeld van zwarte vrouwen, als wellustige wezens immer bereid tot seksueel contact met welke man dan ook, maakte het bijzonder moeilijk een zwarte man te veroordelen voor verkrachting van een zwarte vrouw. Evenals Myrdal, die ik al eerder aanhaalde, komt Morgan tot de conclusie dat paternalisme, ten opzichte van zwarten die als 'good negroes' werden beschouwd, en vooroordelen vaak juist tot lage straffen konden leiden.

Een belangrijk aspect van vooral de vooroorlogse zuidelijke rechtspraak heb ik nog helemaal niet aan de orde gesteld: de gedwongen tewerkstelling van gevangenen bij openbare werken maar ook vaak bij particulieren en fabrieken, of in het toenmalige taalgebruik de *chain gang*. Er is weinig voorstellingsvermogen voor nodig om in te zien dat verhuur van gevangenen als dwangarbeiders gemakkelijk tot ver-

gaand misbruik kan leiden. Niet alleen doordat gevangenen vaak zeer langdurig zwaar en ongezond werk moesten verrichten, maar ook omdat lange gevangenisstraffen op deze manier zeer winstgevend konden worden. Anders gezegd, hoewel blanke jury's in bepaalde gevallen bereid waren zwarten met enige zachtmoedigheid te behandelen, was het op grond van economische belangen weer aantrekkelijk met name zwarten langdurige straffen te geven en ze langer vast te houden dan nodig was. Het bestaan van *chain gangs* is voor beter begrip van vooral de vooroorlogse zuidelijke rechtspraak van groot belang, maar in het kader van dit artikel zal ik er verder geen aandacht meer aan besteden. Het gaat mij nu om de relatie tussen vooroordelen en strafrecht en hoewel ik mij realiseer dat *chain gangs* zeker te maken hebben met vooroordelen, geloof ik toch dat hebzucht en uitbuiting hier belangrijker zijn dan stigmatisering.

Wat zijn we nu te weten gekomen over de relatie tussen stigmatisering en strafrecht in de zuidelijke staten van de Verenigde Staten? Het beeld dat blanken hadden van de zwarte bevolking was negatief. Zwarten werden gezien als dom, onverantwoordelijk en lui. Men meende dat zij een potentieel gevaar waren wanneer ze niet onder de duim gehouden zouden worden, met name op het terrein van de seksualiteit. Zo groot waren de spanningen op dit gebied dat we van een *rape complex* kunnen spreken. Om de zwarte bedreiging onder controle te kunnen houden werden zowel formele als informele middelen gebruikt. Naarmate de twintigste eeuw vorderde, kwam het accent daarbij steeds meer te liggen bij de formele (juridische) middelen. Bestrafing volgens de regels van de wet betekende echter nog geen eerlijke rechtsgang. De zwarte beklagde werd wel beschermd door de letter van de wet, maar niet door de praktijk. In zaken waar het woord van een zwarte tegenover het woord van een blanke stond, had de zwarte in feite geen kans. In het bijzonder gold dat wanneer een zwarte beschuldigd werd van verkrachting van een blanke vrouw. A.F. Raper schreef over dit soort rechtszaken: 'Such proceedings retained the essence of mob murder, shedding only its outward forms'.⁴⁰ Het geloof dat veel blanken hadden in een aangeboren gewelddadigheid van de zwarte bevolking leidde aan de andere kant wel

tot een relatieve tolerantie ten opzichte van misdaden die door zwarten onderling waren gepleegd.

Wie de relatie tussen stigmatisering en strafrecht in het Zuiden van de Verenigde Staten onderzoekt, en eigenlijk iedereen die de verhouding tussen blank en zwart in de zuidelijke staten van de Verenigde Staten bestudeert, wordt geconfronteerd met heftige emoties en extreme gewelddadigheid. Het is niet mogelijk om daar in het kader van dit artikel een volledige verklaring voor te geven, maar het beeld dat blanken van zwarten hadden en het beeld dat blanken van zichzelf hadden, zijn van groot belang. Stigmatisering van zwarten was meer dan alleen maar een negatieve beeldvorming van buitenstaanders. Aan de zwarte bevolking werden karaktereigenschappen toegeschreven die hen tot een bedreiging maakten voor zaken die door blanken als fundamentele waarden werden beschouwd. Het is de relatie tussen stigmatisering en blank eergevoel, die bepalend is geweest voor de relatie tussen stigmatisering en strafrecht.

Noten

1. Zie voor ontstaan en ontwikkeling van de Jim Crow wetten: C. Vann Woodward, *The strange career of Jim Crow* (New York 1951).
2. J. Dollard, *Caste and class in a Southern town*, (New York 1949) 315-364.
3. E.S. Corwin, *The Constitution and what it means today* (Princeton 1978) 460.
4. B.A. Paterson, 'Blacks and the Justice System' in: G. Ware ed., *From the black bar: Voices for equal justice* (New York 1976) 185.
5. J.C. Howard, 'Administration of rape cases in the city of Baltimore and the State of Maryland', in: G. Ware ed., *Voices*, 133-136.
6. G. Myrdal, *An American dilemma. The negro problem and modern democracy* (New York 1944) 551.
7. G.B. Johnson, 'The negro and crime', *The annuals of the American Association of Political and Social Science* (1941); herdrukt in: M.E. Wolfgang, L. Savitz en N. Johnston ed., *The sociology of crime and delinquency* (New York 1970).

8. E.L. Ayers, *Vengeance and justice, crime and punishment in the 19th century American South* (New York en Oxford 1984) 231.
9. Zie bijvoorbeeld: A.F. Raper, *The tragedy of lynching* (Chapel Hill 1931; herdruk New York 1970).
10. J. Williamson, *The crucible of race; Black-white relations in the American South since emancipation* (New York en Oxford 1984) 185-186.
11. A. Rose, *The negro in America* (New York 1964) 185.
12. Ayers, *Vengeance* 249.
13. Williamson, *Crucible* 128.
14. W.D. Jordan, *White over black; American attitudes toward the negro 1550-1812* (Baltimore 1969) 39-40.
15. Ibidem 34.
16. Ibidem 34.
17. Geciteerd in: H.M. Fredrickson, *The black image in the white mind. The debate on Afro-American character and destiny* (New York 1971) 45.
18. W.A. Smith, *Lectures on the philosophy and practice of slavery* (Nashville 1856); geciteerd in: Fredrickson, *Black image*, 32.
19. Fredrickson, *Black image*, 69.
20. J. Oakes, *The ruling race. A history of American slaveholders* (New York 1982).
21. Fredrickson, *Black image*, 91-96.
22. J.H. Hammond in een speech voor de Amerikaanse Senaat in 1958, geciteerd in: G.M. Frederickson, *The arrogance of race; Historical perspectives on slavery, racism and social inequality* (Wesleyan Un.Press 1988).
23. Zie voor deze periode: C. Vann Woodward, *Origins of the New South* (Baton Rouge 1951); J.W. Cell, *The highest stage of white supremacy; The origins of segregation in South Africa and the American South* (Cambridge 1982).
24. Williamson, *Crucible*, 116.
25. Voor een uitgebreide analyse van het werk van T. Dixon, zie: J. Williamson, *Crucible*, 140-180.
26. Williamson, *Crucible*, 116.
27. Myrdal, *American dilemma*, 548.
28. Geciteerd in: G. Ware, *From the black bar*, 82.
29. Voor de werking van het Amerikaanse jury-systeem: H. Kalven jr. en H. Zeisel, *The American jury* (Boston 1966).
30. B. Wyatt Brown, *Southern honor. Ethics and behaviour in the Old South* (New York 1982) XVI.
31. Ibidem passim.
32. W.J. Cash, *The mind of the South* (New York 1941) 89.
33. L. Smith, *The killers of the dream* (New York 1949).
34. A.F. Scott, *The Southern lady from pedestala to politics* (Chicago 1972).
35. Ayers, *Vengeance*, 235.
36. Ibidem, 235.
37. Ibidem, 240.
38. Ibidem.
39. Ch. Morgan jr., 'Segregated justice', in: L. Friedman ed., *Southern Justice* (New York 1966) 155-165.
40. Raper, *Tragedy of lynching*, 441.